

переводе на примере романа Дж.Д.Селінджер "The Catcher in the Rye" ("Над пропастью во ржи") и его переводов на украинский и русский языки.

Ключевые слова: идиолект, сленг, художественный перевод.

Dyachenko Y., Stud.,

Institute of Philology, National Taras Shevchenko University of Kyiv

**RENDERING TEENAGE IDIOLECT IN THE NOVEL
"THE CATCHER IN THE RYE" BY J.D.SALINGER
(based on the translations into Russian and Ukrainian)**

The article focuses on the translation challenges of teenage individual speech in the novel written by the American author J.D.Salinger – "The Catcher in the Rye" and its Ukrainian and Russian translations.

Key words: idiolect, slang, literary translation.

УДК 81253=133.1=161.2

Єременко А.С., студ.,

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**ВІДТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ АРАБСЬКОГО
ПОХОДЖЕННЯ У ФРАНЦУЗЬКИХ МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ
У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

У статті розглядаються власні назви арабського походження у французьких медійних текстах та способи їхнього перекладу українською мовою. Аналізуються помилки, що можуть виникати під час такого перекладу через відмінності між фонетичними системами цих трьох мов.

Ключові слова: власна назва, транскрипція, транслітерація.

У цьому дослідженні було поставлено за мету віднайти власні назви арабського походження у французьких текстах засобів масової інформації та їхні відповідники в українських перекладах і проаналізувати способи їхнього відтворення. Під час дослідження ми використовували описовий, порівняльно-зіставний та лінгвістичні методи.

Об'єктом є власні назви арабського походження у французькій пресі та у перекладі, а *предметом* французькі тексти засобів масової інформації та їх переклад.

Актуальність теми зумовлена тим, що арабський світ тісно переплітається з європейським. Засоби масової інформації активно висвітлюють події, які відбуваються на Близькому Сході та у Північній Африці. Нерідко європейські країни втручаються у врегулювання воєнних конфліктів у цих регіонах. Французькі тексти ЗМІ наскрізь пронизані власними арабськими назвами: топонімами, іменами й прізвищами людей та назвами угруповань та організацій. Тому виникає потреба більш детально розглянути особливості їхнього перекладу.

Арабська мова віддалена від європейських, про що свідчить і брак арабських словників із міжнародною транскрипцією. Також недостатньо фахівців-арабістів, що впливає на якість перекладу арабських реалій, що є важливим для широкого кола працівників: перекладачів, журналістів, дикторів радіо та телебачення, викладачів. І ще одна складність полягає в тому, що своєрідним містком з арабською мовою є інші мови, які за своєю фонетичною, фонографічною та граматичною будовою дуже відрізняються від вихідної та цільової мов.

Як пише Д.М. Войницький: "Протягом радянської епохи, особливо починаючи з середини 50-х років, у зв'язку з розширенням стосунків з арабськими країнами, до української мови, за посередництва російської, увійшла досить значна кількість слів арабського походження (переважно власні назви), але написання і вимова цих слів, разом з іншими словами іноземного походження, було уніфіковано відповідно до вимог російської мови..., але вимовляючи їх за російським написанням (тобто орієнтуючись не на оригінальну мову, а на мову-посередник) ми віддаємо і викривлюємо їх оригінальну вимову". [Войницький 2002, 46]

Професор О.І. Чередниченко зазначає: "Надзвичайно важлива роль антропонімів і топонімів у створенні національного колориту на текстовому рівні висуває на перший план проблему точного їх відтворення при перекладі іншими мовами". [Чередниченко 2007, 210].

Дійсно, відтворення власних назв становить певну проблему для перекладача. Переклад власних назв залежить від багатьох чинників: від характеру контактів вихідної мови та цільової, контакти бувають прямими (що полегшує роботу перекладу) та опосередкованими. Також від характеру орфографічної та фонетичної системи двох мов.

Деякі найбільш поширені власні назви вже отримали постійний зафіксований словниками відповідник, і це полегшує завдання перекладача.

Une tempête meurtrière a soufflé ce lundi sur le Proche-Orient.

Зливи та сильний вітер спричинили жертви та руйнування одразу в кількох країнах на Близькому Сході.

У цьому прикладі бачимо топонім, який має фіксований словником відповідник. Для отримання цього відповідника використали переклад обох частин слова.

Israel et le Hamas s'affrontent aussi sur la toile.

Інтернет – нове поле битви між Ізраїлем та Хамасом.

Знову бачимо фіксовані словником відповідники.

Із зареєстрованими у словниках відповідниками немає жодних проблем, хоча деякі власні назви зафіксовані неправильно і викликають низку питань, одне з яких: на яку мову слід орієнтуватись, відтворюючи власні назви – на мову вихідну чи на мову-посередника? Як стверджує Д.М. Войницький у статті "Питання передачі (вимови та транслітерації) слів арабського походження в українській мові": "...орієнтуючись не на оригінальну мову, а на мову-посередник), ми віддаляємо і викривлюємо їх оригінальну вимову". [Войницький 2002, 46]. Так, для міста *Алжир* алжирський уряд радить вживати *Аль-Джазаїр* в іноземних мовах, але українська картографія не використовує рекомендований варіант. Місто *Каїр* арабською мовою звучить [ʔal qàhira] – *Аль-Кагіра*. Щодо всім відомої назви *Саудівська Аравія* Д.М. Войницький зауважує, що прикметник *Саудівська* не зовсім правильний, бо назва держави походить не від еміра Сауда, а від його нащадків з династії Саудідів. Французькою звучить *Arabie Saoudite*. Відтворюючи українською мовою, слід враховувати норми вимови вихідної мови. Таким чином, впливає *Саудійська Аравія*. [Войницький 2002, 48].

Неправильна вимова виникає через невідповідність фонологічного, фонографічного та грамагічного рівнів вихідної мови, мови-посередника та цільової мов. У результаті історичне написання деяких арабських імен змінювалось та відрізнялось у різний час. Так, можна зустріти декілька варіантів написання Пророка: *Магомет, Магомед, Мухаммед, Мухаммад*. Із наукової точки зору найправильніший варіант – останній, оскільки саме він відображає фонетичну будову арабської мови. Остання дуже

відрізняється від фонетики європейських мов. В арабській мові існують звуки, яких немає в близьких нам мовах. Як зазначає Д.М. Войницький, це, перш за все, проривні гортанні, відповідників, яким немає ні в українській, ні в інших європейських мовах. Тому ці звуки не передаються. Також існують міжзубні фрикативні, аналоги яким є лише в англійській мові: [ð], [θ], в українській мові вони передаються приблизно: [з], [д] та [с] відповідно. [Войницький 2002, 49].

У процесі перекладу арабських власних назв у франкомовних текстах слід зважати на особливості мови-посередника. Наприклад, в імені *Hassan* (фр.) бачимо наслідки відображення двох фонетичних особливостей французької мови: **h** –не вимовляється, **s** між голосними вимовляється як **z**, тож заради уникнення помилкової вимови у французькому написанні виникає подвоєння. Врахувавши це, українською мовою відтворюємо це ім'я як *Хасан*. Тоді як прізвище *Hussein* можна часто зустріти відтворене як *Хуссейн*, замість *Хусейн*.

Також існує проблема наголосу. У французькій мові наголос завжди падає на останній склад, на відміну від арабської та української мов. В арабській мові наголос нефіксований. До того ж, слово може мати кілька наголошених складів, один із яких наголошений сильніше, тобто у слові є основний і додатковий наголос. Ці нюанси часто лишаються непоміченими у перекладі, і багато арабських слів відтворюються з неправильним наголосом: муджахід замість муджахід, дирхам замість дирхам Сана замість Сана, Аль-Каїда замість Аль-Каїда. А також Туніс арабською звучить як Туніс.

Ще одна проблема, з якою стикаємось, це – артикль. В українській мові таке явище відсутнє взагалі. У французькій мові з власними назвами переважно не вживається. В арабській мові неозначеного артикля немає. Замість нього вживається так званий "танін", що в перекладі з арабської означає додавання звука *n*. Цей звук додається до більшості іменників та прикметників: *кітабун*. І це закінчення вказує на неозначеність предмета. Також в арабській мові існує означений артикль у формі "аль". Пишеться зі словом разом, а в транскрипції відокремлюється. Означений артикль вживається з власними назвами, що варто враховувати у перекладі.

Kut – Аль Кут

Riyad – Ер-Ріад

Najef – Ен-Наджаф.

Хоча деякі арабські власні назви у французькій мові вживаються з артиклем, українською мовою вони відтворюються без артикля:

Le Hamas – Хамас.

Деякі, і вживаються, і відтворюються з артиклем:

Al-Qaida – Аль-Каїда.

До онімів, які не мають фіксованого відповідника, застосовують переважно транскрипцію.

Tamman Salam succède à Najib Mikati qui a dû démissionner le 22 mars en raison de divergences avec le Hezbollah chiite après la nomination d'un chef de police hostile à Damas. Колишній прем'єр країни Наджиб Мікати пішов у відставку наприкінці березня через неспроможність дійти компромісу з "Хезболлою" щодо низки питань, зокрема сирійського.

Le président du tribunal chargé de rejurer l'ancien chef de l'Etat égyptien Hosni Moubarak s'est, dès l'ouverture de l'audience, récusé. Дарма зібралися. У суботу розпочався повторний процес проти екс-президента Єгипту Хосні Мубарака, однак засідання закінчилося вже через кілька хвилин після початку.

Ім'я колишнього президента Єгипту відтворено за допомогою транскрипції з урахуванням норм арабської та української мов: вжито форму родового відмінка та літеру Х, відповідник якої у французькій мові (H) взагалі не вимовляється, тоді як в арабській існує звук, подібний до українського х.

Інколи зустрічаємо перефразування та генералізацію.

La reprise des relations entre l'Egypte et l'Iran après des années d'hostilité a provoqué la colère des groupes islamistes radicaux en Egypte explique notre correspondant au Caire Mohammed Shaikhibrahim.

"Відновлення єгипетсько-іранських стосунків після років ворожнечі спровокувало обурення радикальних ісламістів Єгипту. Ті вважають Іран відповідальним за кровопролиття в Сирії та виступають проти втручання Тегерану в справи сунітських країн", – передає з Єгипту кореспондент *euronews*.

Проблема правильної вимови стосується значної кількості арабських назв. Вона є важливою для широкого кола працівників різних сфер: перекладачів, журналістів, дикторів радіо та телебачення, викладачів. Ця проблема дає про себе знати, оскільки ми все тісніше співіснуємо з країнами Близького та Середнього Сходу.

Багато зафіксованих у словниках постійних відповідників, хоча і не зовсім правильних, ми вже маємо, і це полегшує роботу перекладача. До незафіксованих у словниках власних назв фахівці радять застосовувати транскрипцію, враховуючи фонетичні та граматичні особливості вихідної мови, а не мови-посередника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Баранов Х.К.* Арабско-русский словарь. М., 1977 2. *Борисов В. М.* Русско-арабский словарь. М., 1981. 3. *Войницький Д.М.* Питання передачі (вимови та транслітерації) слів арабського походження в українській мові //Сходознавство. – К., 2002. №17-18. 4. *Гудманян А.Г.* Чужомовна пропріальна лексика у фонографічній системі української мови. У 3-х кн.- Кн.1: Теоретичні аспекти. Ужгород, 1999. – 484 с. 5. *Комиссаров В.Н.* Теория перевода, Высшая школа. М., 1990. – 250с. 6. *Максименко О.В.* Навчальний посібник для студентів старших курсів з усного перекладу: теорія, вправи, тексти (французька мова) – Вінниця: нова книга, 2008. – 168с. 7. *Чередниченко О. І.* Про мову і переклад. – К.:Либідь, 2007. – 248с.

Еременко А.С., студ.,

Институт филологии КНУ имениТараса Шевченко

ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ ИМЕН АРАБСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ ВО ФРАНЦУЗСКИХ МЕДИЙНЫХ ТЕКСТАХ ПРИ ПЕРЕВОДЕ НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

В данной статье мы рассматриваем имена собственные арабского происхождения во французских медийных-текстах и способы их перевода на украинский язык. Анализируются ошибки, которые могут возникать при этом из-за различий между фонетическими системами трех данных языков.

Ключевые слова: имя собственное, транскрипция, транслитерация.

Eremenko A., stud.,

Institute of Philology, National Taras Shevchenko University of Kyiv

RENDERING OF PROPER NAMES OF ARAB ORIGIN IN THE FRENCH MEDIA TEXTS WHEN TRANSLATING INTO UKRAINIAN LANGUAGE

In this article we examine proper names of the Arabic origin in French Mass Media and the methods of their translation into Ukrainian. The errors

which occur while this process due to differences in the phonetic systems of these three languages are analyzed.

Key words: *proper name, transcription, transliteration.*

УДК 811.124'02+367.625

Єфімова А., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ПРАГМАТИКА VERBA DICENDI В ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядається прагматичний аспект вивчення дієслів говоріння в латинській мові, зокрема з'ясовується прагматичний потенціал латинських дієслів зі значенням говоріння, а також виокремлюються їхні основні прагматичні функції.

Ключові слова: *дієслова говоріння, прагматика, інтенція, латинська мова.*

Актуальність теми нашої розвідки визначається необхідністю системного та комплексного аналізу прагматичних особливостей дієслів говоріння в латинській мові.

Мета статті полягає у встановленні прагматичних особливостей дієслів говоріння в "Записках про Галльську війну" Цезаря та "Першій промові проти Катиліни" Цицерона. У процесі аналізу розв'язуються такі **завдання**: 1) з'ясувати прагматичний потенціал дієслів зі значенням говоріння в латинській мові; 2) типологізувати прагматичні особливості дієслів говоріння в латинській мові.

Матеріал для дослідження дібрано з "Commentarii de Bello Gallico" Цезаря та "Oratio in Catilinam I" Цицерона. Фактичний матеріал "Записок" складають 126 дієслів на позначення процесу говоріння та 67 дієслів говоріння з "Промови".

Об'єктом дослідження є дієслова говоріння в "Записках про Галльську війну" Цезаря та "Першій промові проти Катиліни" Цицерона.

Предметом вивчення стали прагматичні особливості латинських дієслів говоріння.

У лінгвістиці *verba dicendi* (дієслова говоріння / мовлення, комунікативні дієслова) вивчалися вітчизняними та зарубіжними вченими з різних поглядів: в аспекті їхньої лексичної і граматичної семантики, синтаксичних властивостей, на функціональному рівні, з позиції співвідношення мислення й мовлення тощо [Васильєв